Verkenning van de Airey-blokken aan de noordzijde van de Burgemeester De Vlugtlaan (Hilbert van Dijkhof 1-H t/m 11-2 en 2-H t/m 12-2; Hans Katanhof 1-H t/m 11-2 en 2-H t/m 12-2; Jacob Frankhof 1-H t/m 11-2 en 2-H t/m 12-2; Jan Postmahof 1-H t/m 11-2; De Tourton Bruynsstraat 1-H t/m 19-2; Johannes Poststraat 1-H t/m 29; Leo Frijdahof 2-H t/m 12-2; Badrianhof 2-H t/m 12-2; Leendert Valstarhof 1-H t/m 11-2 en 2-H t/m 12-2)

Datum beschrijving: 23 juni 2025 (aangepast op 22 september 2025)
Auteur: Michel van Dam
Bezoekdatum: n.v.t

Architect: J.F. Berghoef
Ontwerpjaar: 1951
Bouwjaar: 1953

Opmerking
Deze verkenning is gemaakt door Monumenten en Archeologie (MenA) op verzoek van het dagelijks bestuur van stadsdeel Nieuw-West met als doel het inventariseren van de mogelijk aanwezige monumentwaarden. Aanleiding voor deze verkenning is de door Erfgoedvereniging Heemschut ingediende aanvraag dd. 28 februari 2025.
De interieurs zijn niet bezocht. Voorliggende beschrijving is opgesteld op basis van archief- en literatuuronderzoek, en waarnemingen vanaf de openbare weg.
De flats hebben een orde 2-status en zijn gesitueerd in het gemeentelijk beschermd stadsgezicht: het Van Eesterenmuseum. De hier onderzochte portieketageflats vormen een stedenbouwkundige ensemble met de Airey-blokken aan de Burgemeester Fockstraat 21-H t/m 47-3 en 22-H t/m 48-3, Speelmanstraat 1-H t/m 27-3, Reina Prinsen Geerlingsstraat 2-H t/m 28-3 en Theodorus Dobbestraat 59, 61, 69, 75 en 85.

Stedenbouwkundige context
Stedenbouwkundige situering
De dertien identieke portieketageflats in strokenbouw, en zes blokken met woningen en semipublieke functies ten noorden daarvan, zijn gesitueerd in het noordoostelijk deel van de wijk Slotermeer. De bouwkavels worden aan de noordzijde begrensd door de De Tourton Bruynsstraat en de Johannes Poststraat waarbij de laatste doorloopt en ook de oostelijke begrenzing vormt. In het zuiden vormen de Burgemeester De Vlugtlaan en de Burgemeester Fockstraat de begrenzing en in het westen is het de Burgemeester Eliasstraat die de begrenzing vormt. Het bouwveld met opengewerkte bouwblokken wordt centraal doorsneden door de Burgemeester Fockstraat. Aan weerszijden van deze belangrijke verkeersader bevinden zich V-vormige hoven. Ten westen de Hilbert van Dijkhof, de Hans Katanhof, Jacob Frankhof, Jan Postmahof, ten oosten de Leo Frijdahof, Badrianhof en de Leendert Valstarhof. Deze hoven zijn het gevolg van de opzet van dit deel van de wijk, waar noord-zuid georiënteerde blokken worden afgewisseld met diagonaal geplaatste blokken. Tussen elk duo van flatgebouwen bevindt zich een ruime, gemeenschappelijke binnentuin die aan de openbare ruimte is geschakeld.

Stedenbouwkundig plan
Buiten de aanleg van een ringspoordijk voor het westelijk deel van de stad werden in het Algemeen Uitbreidingsplan van Amsterdam (AUP, vastgesteld in 1939) vier tuinsteden bedacht. De nieuwe wijken kregen een geheel eigen karakter met een systematische aanleg van de open bebouwing in een groene

omgeving die voorzien waren van recreatiemogelijkheden. Deze opzet zorgde voor een geleding waarbij de openbare ruimte steeds kleinschaliger en privater wordt. Onderdeel van de groenstructuur waren de Burgemeester Tienhoven- en Burgemeester Cramergracht, waarvan aftakkingen de tuinstad Slotermeer doorsneden en de wijk met de Sloterplas verbonden. Met de opzet van deze nieuwe wijken werd vanuit stedenbouwkundig en architectonisch oogpunt gebroken met de traditionele wijze van woningbouw in de stad. Aan het begin van de jaren vijftig werd, in iets gewijzigde vorm, het ontwerp van Slotermeer gerealiseerd, als eerste onderdeel van de Westelijke Tuinsteden. In veel opzichten kan het ontwerp een overgangsvorm genoemd worden tussen de stadsuitbreidingen in de periode voor de Duitse bezetting, en latere onderdelen van de Westelijke Tuinsteden. In Slotervaart en Osdorp was de karakteristieke standaardisering van de jaren zestig al zichtbaar.

In opdracht van een zestal woningbouwverenigingen tekende architect J.F. Berghoef (1903-1994) in 1951 een plan voor twee bouwlocaties. De locaties waren gelegen ten noorden van de Burgemeester de Vugtlaan en ten zuiden hiervan, aan weerszijden van de Burgemeester Fockstraat. Bij de eerste locatie werd gekozen voor een ruimtelijke opzet waarbij blokken van drie bouwlagen afwisselend haaks en onder een schuine hoek zijn gepositioneerd ten opzichte van de Burgemeester De Vugtlaan. De blokken die haaks op de Burgemeester De Vugtlaan werden geprojecteerd kregen een L-vormig grondvlak door de toepassingen van laagbouw aan de noordzijde. Bij de tweede locatie werden aan weerszijden van de Burgemeester Fockstraat ieder twee hogere blokken van vijf bouwlagen geprojecteerd, die in de nabijheid van de brug over de Burgemeester Van Tienhovengracht tevens als 'poort' naar het Gerbrandypark fungeren.

Groenaanleg
Passend bij het tuinstedelijke karakter van Slotermeer is de royale inbedding van de bebouwing in het groen. Deze groenaanleg, een schakeling van openbare en semiopenbare groene ruimtes was een samenwerking tussen H. Warnau (1922-1995) en J.T.P. Bijlhouwer (1898-1974). Er is sprake van een hiërarchische groenstructuur waarbij het groen zich op verschillende schaalniveaus manifesteert. Karakteristiek voor dit deel van de wijk is het groene beeld langs de zijde van de Burgemeester De Vlugtlaan. Dit beeld is het gevolg van de wijze waarop de woonblokken zijn gepositioneerd. Door de diagonale oriëntatie grenzen de binnentuinen (met bosschages en bomen) over hun grootste breedtemaat aan de straat. Deze brede, groene zone is afgezet met een doorlopende bomenrij. Omdat de brede groenzone doorloopt tot voor de voorgevels, en slechts doorsneden wordt door de smalle paden naar de hoven, ontstaat een duidelijk groene corridor, die aan de voorgevelzijde overgaat in de ondiepe borders. Ook aan de zijde van de voorgevels bevinden zich bomen. In de loop van de tijd is de groenaanleg op punten gewijzigd. De achtergevels van de blokken zijn op de binnentuinen georiënteerd.

Gebouwtype en bouwgeschiedenis in hoofdlijnen
Complex van dertien portieketageflats in strokenbouw (bouwsysteem Nemavo-Airey) die afwisselend noord-zuid en diagonaal georiënteerd zijn. Elk blok is opgebouwd uit een begane grond waarboven twee verdiepingen onder een plat dak. Aan de noordzijde bevinden zich, evenwijdig aan de straat geplaatst, kleine tweelaags gebouwen onder een flauw hellend zadeldak met een gecombineerd gebruik: woning en een semipublieke functie zoals winkel of huisartsenpraktijk. De blokken zijn geheel opgebouwd met het Airey-bouwsysteem conform de bouwvoorschriften waar aanvankelijk maar maximaal vier bouwlagen boven elkaar gerealiseerd worden. De zuidelijk gelegen blokken die tegelijk werden gebouwd weken van deze voorschriften af. Bij die, vijflaags opgetrokken, blokken kon door de toepassing van traditionele bouwmethoden voor de begane grond een extra bouwlaag worden gerealiseerd.

De woonblokken werden in 1953 door de Nederlandse Maatschappij Voor Volkshuisvesting (Nemavo) gebouwd naar het ontwerp dat J.F. Berghoef in 1951 tekende. Uit de bouwtijd dateren de stedenbouwkundige hoofdopzet met strokenbouw, de betonnen gevelelementen en de iets terugliggende balkons (exclusief hekjes) aan de binnentuinzijden, alsook de inpandige hoofdstructuur die gevormd wordt door de trappenhuizen en de gangen. In het ontwerp was gekozen voor zeer rank uitgevoerde stalen vensters waardoor het leek alsof de vensteropeningen uit de gevel gestanst waren. Dit strakke beeld ging verloren in de jaren 1980, toen de blokken werden gerenoveerd. Hierbij werden

alle stalen vensters en balkonhekjes vervangen. De gekozen dimensionering van nieuwe buitenvensterkozijnen was beduidend zwaarder dan de oorspronkelijke. Omdat gevels in een witte kleur werden geschilderd viel dit niet direct op. De uitpandige schoorstenen kregen een gele, en later een mintgroene kleur.
Omstreeks 2016-2020 werden elf van de dertien blokken gefaseerd, hoogwaardig gerenoveerd en aan de eisen van de tijd en comfort aangepast naar ontwerp van architectenbureau Hooyschuur. Het oorspronkelijke gevelbeeld van de blokken is hersteld door de later aangebrachte verflagen te verwijderen en het schone grindbeton weer in het zicht te brengen. Door het reinigen van de tegels oogden deze frisser maar behielden wel hun eigen kleur. De textuur van het grove beton bleef gehandhaafd waardoor het karakteristieke Airey-gevelbeeld weer werd hersteld.

De detonerende, later aangebrachte luchtafvoerpijpen werden verwijderd, de latere balkonhekken zijn vervangen door reconstructies van de oorspronkelijke exemplaren. De deurpuien ter plaatse van de (inpandige) balkons zijn vernieuwd; de stalen kozijnen werden vervangen door aluminium kozijnen met een vergelijkbaar rank profiel. Ook de detonerende schotelantennes die aan de gevels waren aangebracht zijn allemaal verwijderd. Op basis van gesprekken met bewoners waarin zij hun woonwensen kenbaar konden maken werden de plattegronden van de woningen opnieuw ingedeeld. Uitzondering op deze hoogwaardige renovatie vormen de twee blokken aan de Leo Frijdahof 2 t/m 12, Johannes Poststraat 25-H t/m 25-2, Johan Poststraat 27-29 en Badrianhof 1 t/m 11. Deze blokken zijn bij een renovatie in de jaren 90 van de twintigste eeuw bekleed met bakstenen op de begane grond en voorzien van IPSO blokken ter hoogte van de verdiepingen.

Architectonische verschijningsvorm
Exterieur
De voorgevelopzet van de begane grond wordt bepaald door de deuren van de bergingen, die de iets terugliggende hoofdingangen flankeren, en de raampartijen van de woningen. Daarboven bevinden zich de raampartijen van de woningen die voor een sterke horizontaliteit zorgen. De brede ramen liggen in dezelfde as als die van de begane grond, de overige ramen verspringen ten opzichte van de gevelassen van de begane grond. Omdat de breedte (en hoogte) van de gevelopeningen bepaald wordt door de afmetingen van de betonnen gevelplaten, verstoort dit het beeld van de gevel echter niet. De voorgevel, en de overige gevels, worden met een bakgoot op geprofileerde klossen afgesloten.
Aan de tuinzijden hebben de gevels een sterke verticaliteit door de brede, verdiept liggende balkons waarvan de balkonvloeren iets voor het gevelvlak uitspringen waardoor ook de balkonhekjes iets naar voren komen. Mede door de donkere (groene) kleurstelling en de zorgvuldige detaillering van de (deels vernieuwde) hekjes geven ze de gevel plasticiteit en ritme. Alle vensters en deurpuien zijn vernieuwd in respectievelijk de jaren 1980 en circa 2016-2020. De indeling van deze gevels wordt verder bepaald door de ramen van de woningen en de trappenhuizen. Het ritme van de vensters is ook doorgezet over de beide kopgevels. Kenmerkend voor de kopgevels zijn de ranke, uitpandige schoorstenen die het gevelvlak breken en die op een onbekend moment zijn afgetopt.

Cultuurhistorische context
Woningtekort
Al in de jaren voor de Duitse bezetting was er sprake van een groot tekort aan goede en betaalbare huizen in de stad. Om deze druk op de woningmarkt te verlichten werd in de jaren 1930 een stedenbouwkundig plan opgesteld, het Algemeen Uitbreidingsplan, dat voorzag in uitbreidingswijken ten zuiden en ten westen van de stad. Hiervoor werd binnen de Dienst der Publieke Werken een nieuwe afdeling in het leven geroepen die de heldere naam 'Stadsontwikkeling' kreeg. Deze nieuwe afdeling stond onder leiding van afdelingshoofd Louis Suzon Pedro Scheffer, stedenbouwkundig onderzoeker Theodoor Karel van Lohuizen en stedenbouwkundig ontwerper Cornelis van Eesteren. Het AUP kwam in 1934 tot stand en werd in het daaropvolgende jaar door de gemeenteraad aangenomen. Na enkele aanpassingen werd het uitbreidingsplan in 1939 bij Koninklijk Besluit van kracht. Pas na het einde van de Duitse bezetting kon met de uitvoering worden aangenomen.

De bij het uitbreidingsplan betrokken stedenbouwkundige Cornelis van Eesteren, die voor grote delen in Amsterdam het beeld bepaalde, stelde dat in het AUP de vier functies in de stad samen moesten komen, namelijk wonen, werken en ontspanning, waarbij het verkeer de overige drie functies verbond. De nieuwe wijken, 'Tuinstadwijken' zouden volwaardige en redelijk zelfstandige onderdelen van de stad moeten worden, in lijn met vergelijkbare uitbreidingswijken die in Frankfurt en Berlijn waren verrezen en gekenmerkt werden door een geheel eigen karakter. De gewenste opzet van deze nieuwe Amsterdamse stadswijken zou in alles afwijken van hoe men tot dan toe gewoon was met betrekking tot het bouwen en uitbreiden in Amsterdam. Een belangrijk onderscheid met de eerdere uitbreidingen was de focus op licht, lucht en ruimte. Om dit te bewerkstellingen werd gekozen voor 'strokengebouw', in de vorm van flatblokken met lange gaanderijen, en blokken met laagbouw. De frisse lucht- en daglichttoetreding was door deze opzet voor iedere woning gewaarborgd. Deze flatblokken werden bedacht in een zeer groene en waterrijke omgeving, met parken en sportterreinen. Ook dát gegeven, waarbij de mogelijkheden voor (recreatieve)sport en ontspanning als zo'n belangrijk onderdeel werden gezien voor de nieuwe wijken, was voordien non-existent. In Amsterdam was het voor het eerst dat een stedelijk uitbreidingsplan op een dergelijke systematische wijze, met veel onderzoek vooraf, ten uitvoer kwam.

Het plan voor Tuinstad Slotermeer werd vanaf 1935 verder ontwikkeld, waarna het op 7 juli 1939 werd goedgekeurd. In dit definitieve plan werd gestreefd om door de het samenspel van hoog- en laagbouw een zo ruim en open mogelijk, organisch karakter te krijgen. De hoogbouw werd zowel bij parken of plantsoenen gebouwd, of in de nabijheid van de verkeerswegen. Uitgestrekte, eentonige vlakken van laagbouw werden hiermee voorkomen. Tussen de vaststelling en de uiteindelijke uitvoering vanaf 1950 wijzigde het plan op enkele punten. Voor het gebied waarin de dertien onderzochte woonblokken staan zijn het daar ten zuiden gelegen, door brede waterlopen omzoomde Gerbrandypark – dat met recreatiesportvelden werd uitgevoerd – en de binnentuinen nog de belangrijkste kenmerken van de groene Tuinstad-gedachte.

Prefab huizen in Nederland
Om aan de kolossale behoefte naar nieuwe huizen in de periode kort na de Duitse bezetting te kunnen voldoen, moest gezocht worden naar nieuwe, snelle bouwmethodes. De prangende situatie kwam zowel voort uit de noodzaak de oorlogsschade te herstellen als de huwelijkshausse in die naoorlogse periode. Door het stopzetten van de bouwvakopleidingen was echter een vrijwel onoplosbaar tekort aan vakmensen ontstaan, en de grote schaarste aan traditioneel bouwmateriaal als hout en bakstenen maakte de situatie nog uitzichtlozer. J.P Mazure, directeur van de in 1943 opgerichte 'Stichting tot rationalisatie van het bouwen', ook wel aangeduid als 'Ratiobouw', stelde in die periode dat 'de intuïtieve weerstand tegen de nieuwe constructies was overwonnen'. Ratiobouw had al voor het einde van 1945 gerapporteerd over mogelijke *pre-fab* bouwsystemen en in 1946-1947 werden hiermee de eerste proeven genomen. In de jaren 1947-1957 beoordeelde Ratiobouw niet minder dan 360 van dergelijke systemen, resulterend in de bouw van 60 proefwoningen. Enkele daarvan vonden daadwerkelijk hun weg naar de bouwplaatsen in Nederland.
Vanzelfsprekend beperkte de interesse naar nieuwe bouwsystemen zich niet tot Nederland. Met regelmaat kwamen buitenlandse uitvinders naar Nederland om hun producten onder de aandacht te brengen. Vanuit de Nederlandse regering werd in verschillende Europese landen, maar ook in de Verenigde Staten, zelf onderzoek gedaan.

In 1947 werd de Amsterdamse bouwondernemer/ontwikkelaar H. van Saane gevraagd om samen met enkele vertegenwoordigers van het ministerie, onder leiding van J.P. Mazure, naar Engeland af te reizen om studie te maken van geprefabriceerde woningen aldaar. De opdracht: onderzoek of één van de systemen voor Nederland geschikt zou zijn. Het meest bruikbaar bleek het Maycrete systeem waarvan tegen het einde van de Duitse bezetting 1000 woningen werden besteld. Een tweede bouwsysteem dan voor Nederland geschikt werd geacht was het Airey-systeem dat bij de firma Airey & Son (Leeds) gefabriceerd werd. Met deze firma werd in 1946 een overeenkomst gesloten voor een seriematige productie van 1000 woningen, nadat onder leiding van de architecten prof.ir. J.F Berghoef en prof.ir. H.T. Zwiers het systeem voor de Nederlandse situatie geschikt was gemaakt en de naam NEMAVO-Airey had

gekregen. Het systeem was nu niet alleen maar geschikt voor eengezinswoningen, maar ook voor etagewoningen en zelfs torenflats.

Het Airey-systeem was een gemengd systeem, gevormd door onderdelen van staal, hout en trilbeton waarbij de skeletconstructie van lichte betonstijlen werd bedekt met binnen- en buitenplaten. De betonnen platen werden gepotdekseld, en steeds van binnenuit aan drie stijlen vast gewarteld. Door het bijzonder lichte gewicht van de verschillende elementen kon alles door één persoon getransporteerd en gemonteerd worden.
De Nederlandse aanpassingen behelsden de ontwikkeling van nieuwe mallen, van het kostbare aluminium, voor de betonnen elementen zoals gevelplaten. De betonnen stijlen werden iets anders gevormd en konden op ruimere afstand van elkaar geplaatst worden. Ook voor de vloeren werd een nieuwe constructie bedacht, in de vorm van een zigzag lopende staalconstructie; zogeheten tralieliggers. De gepotdekselde opzet van de buitenwanden kwam te vervallen, de gevelelementen (die nu van stijl tot stijl liepen) werden koud aangesloten waarna men de naden afsmeerde. Inpandig werden heraklith-platen gebruikt, in plaats van het Engelse *plasterboard*. Een andere belangrijke aanpassing was die van de kozijnen. Deze werden aanvankelijk in speciale betonnen stijlen en dorpels gevat, maar er werden stalen kozijnen met een speciaal profiel ontwikkeld die op de normale betonnen stijlen konden aansluiten. Belangrijkste leverancier van het Airey-bouwsysteem in Nederland was De Vries Robbé te Gorinchem en de dochteronderneming Betondak uit het nabijgelegen Arkel.
Rond het midden van 1948 ving de eerste normale productie van de bouwmaterialen plaats en in de maand september van dat jaar verrees de eerste Nemavo-Airey-woning. In Eindhoven, Gorinchem Roosendaal en Tiel werden de eerste reeksen gebouwd. Omdat men geen consensus kon bereiken over een vaste productieprijs kwam een echte serieproductie niet op gang. Slechts beperkt vond er prefabricage plaats. In Amsterdam echter ontstond een zeer grote vraag als gevolg van het AUP. In totaal werden tussen de jaren 1940 en 1960 tussen 8000 en 8500 woningen in Nederland gebouwd volgens het Nemavo-Airey systeem.

Architect J.F. Berghoef
Het Nemavo-Airey-systeem werd in Nederland vooral toegepast door de architecten H.T. Zwiers en J.F. Berghoef. Hoewel Berghoef het Airey-systeem niet waardeerde om zijn architectonische uitstraling, besefte hij dat de woningnood deze bouwwijze noodzakelijk maakte. Aan het eind van zijn carrière, toen de woningnood minder nijpend was geworden, keerde Berghoef terug naar ontwerpen in baksteen. De vier onderzochte blokken verschijnen relatief vroeg binnen het *pre-fab* deel van Berghoefs oeuvre. Er zijn al wel elementen aan te wijzen die in meer uitgewerkte vorm terugkeren in de Sloterhof (1958-1959). Het heeft er de schijn van dat hij al werkende binnen het rigide keurslijf van dit bouwsysteem toch steeds meer mogelijkheden ontdekt om 'architectuur' te maken.

Nemavo-Airey-huizen in Amsterdam
Toen in 1950 het AUP uit 1939 werd uitgevoerd, luidde de voornaamste opdracht om sobere woningen te bouwen volgens industriële productiemethoden. Het Nemavo-Airey was hier uiteraard het aangewezen bouwsysteem voor. In 1950 was Nemavo-Airey gestart met bouwprojecten aan de Nieuwendam (64 eensgezinshuizen), de Ranonkelkade (37 eensgezinshuizen), de Populierenweg (192 etagewoningen en 22 bejaardenwoningen) en Oostzaan I (511 eensgezinswongingen). Twee jaar later, in 1952, werd met het systeem gebouwd aan de Rivierenlaan (288 etagewoningen, 18 eensgezinshuizen, 3 winkels en 1 servicestation) en Slotermeer (479 etagewoningen en 6 winkels). In 1958 gingen Oostzaan II en Slotervaart van start met respectievelijk 174 eensgezinswoningen en 416 etagewoningen, 192 maisonnettes (7 woonlagen), 48 torenflats (12 woonlagen), 4 eensgezinshuizen, 27 winkels en 2 servicestations met 103 garages. In 1961 verrezen in Overtoomseveld 216 etagewoningen, 9 woningen voor alleenstaanden, 4 winkels, 1 bibliotheek en 1 verenigingszaal; in Osdorp deel F werden dat jaar 324 etagewoningen gebouwd. Een totaal van 459 etagewoningen verrezen in 1962 in Osdorp deel D.
Om aan deze grote, en voortdurende vraag te kunnen voldoen, werd de productie van de onderdelen ondergebracht in een openluchtfabriek die later werd vervangen door een gesloten fabrieksgebouw. Binnen de context van wat de 'Amsterdamse collectie' genoemd kan worden, nemen de blokken in Slotermeer een bijzondere plaats in. Zij maken deel uit van de tweede golf aan etagewoningen die

werden gebouwd, waarbij deze tweede golf (n=479) aanzienlijk groter was dan de eerste (n=192, Populierenweg, 1950). Het maakt duidelijk dat het bouwsysteem toen zo ver was geperfectioneerd dat op grote schaal etagewoningen konden worden gebouwd.

Groen
De groeninrichting maakte onderdeel uit van de uitwerkingsplannen van het AUP; de uitwerking van deze plannen was echter niet in een hand. De Afdelingen Stadsontwikkelingen en Beplantingen van de Dienst Publieke Werken waren verantwoordelijk voor de beplanting van de openbare ruimte, terwijl de inrichting van de gemeenschappelijke tuinen een taak van de woningbouwcorporaties was.
Naast de stedenbouwkundige supervisor, architect B. Merkelbach, werd daarom een groensupervisor aangesteld. In Slotermeer was dit J.T.P. Bijlhouwer die in 1952 door Van Eesteren werd aangesteld en nauw samenwerkte met H. Warnau. Deze was in 1951 was aangenomen als assistent stedenbouwkundige bij de afdeling Stadsontwikkelingen, en opvallend genoeg dus niet bij de afdeling Beplantingen. Warnau hield zich bezig met het orkestreren van de groenzones in de wijken en het formuleren van de uitgangspunten voor de aanleg van parken, groenstroken en straatprofielen. De dienst Beplanting bepaalde welke planten en bomensoorten er werden aangeplant.

Conclusie / concept registeromschrijving
Stedenbouwkundige waarde
De dertien portieketageflats, met breed uitlopende, visueel gekoppelde binnentuinen en lage deels semipublieke gebouwtjes aan de noordzijde, vertegenwoordigen *hoge stedenbouwkundige waard*e vanwege het gaaf bewaard gebleven ruimtelijk concept (verkaveling met opengewerkte bouwblokken) met groeninrichting waar ook de gelijktijdig gebouwde blokken aan de zuidzijde van de Burgemeester de Vlugtlaan deel van uitmaken. Het ensemble van de dertien blokken met etagewoningen kan gezien worden als een voor Amsterdam belangrijk en representatief voorbeeld van de denkbeelden over grootstedelijke naoorlogse woningbouw.

Architectonische waarde
Gebouwd in het Nemavo-Airey-systeem naar ontwerp van J.F. Berghoef is het complex van *architectonische waarde* als representatief en geperfectioneerd voorbeeld van dit naoorlogse bouwsysteem. Binnen het grid van de betonplaten is een strakke, evenwichtige gevelcompositie tot stand gekomen, waarin de geclusterde raam- en balkonpartijen een belangrijke rol spelen. Door de hoogwaardige renovatie in 2016-2020 is het oorspronkelijke gevelbeeld van de Airey-blokken hersteld (met uitzondering van de eerder gerenoveerde blokken aan de Leo Frijdahof en Badrianhof). Binnen de 'collectie' Nemavo-Airey-blokken in Amsterdam behoort het complex samen met de Jongkindstraat, Sloterhof en de Amstelhof tot de best behouden voorbeelden en zijn daarmee een zeldzaam te noemen.

Cultuurhistorische waarde
De *cultuurhistorische waarde* is gelegen in de context van het AUP en de beslissingen die daarin genomen werden om snel, maar vooral ook 'goede en gezonde' nieuwe woonwijken te realiseren met een ruime en doordachte groenaanleg. De waarde op dit punt is ook gelegen in het feit dat de blokken een direct uitvloeisel zijn van de ontwikkeling van het gehanteerde bouwsysteem. Het oorspronkelijke systeem was in eerste instantie alleen maar geschikt voor lage eengezinswoningen, maar door de aanpassingen voor de Nederlandse markt ook voor etagewoningen en zelfs torenflats.

Gaafheid/herkenbaarheid
Het complex is na de recente renovatie qua exterieur weer duidelijk herkenbaar als wooneenheden die volgens het Nemavo-Airey-systeem zijn gebouwd. Samen met de gelijktijdig gebouwde blokken ten zuiden van de Burgemeester De Vlugtlaan vormen zij een gaaf, en duidelijk en herkenbaar *architectonisch en stedenbouwkundig ensemble*. De groenstructuur draagt in belangrijke mate bij aan de herkenbaarheid van de tuinstadidee.

NB Voor twee blokken geldt dat door een eerdere renovatie de oorspronkelijke 'Airey-architectuur' is aangetast waardoor ze aan de buitenzijde (momenteel) niet goed meer als zodanig herkenbaar zijn en de

architectonische waarde beperkt is. De twee blokken hebben wel *stedenbouwkundige waarde* als onderdeel van het ensemble. Het betreft de blokken Leo Frijdahof 2-H t/m 12-2, Johannes Poststraat 27 en 29; en Badrianhof 1-H t/m 11-2 en Johannes Poststraat 25-H t/m 25-2.

Bronnen en literatuur

Stadsarchief Amsterdam, archief Bouw- en Woningtoezicht
Stadsarchief Amsterdam, beeldbank

H. Bouwmeester, G. Timmermans en J. Post, *Woningen uit de fabriek. De woningen van Polynorm*, Eindhoven 2006
Y. Feddes, *De groene kracht. De transformatie van de Westelijke Tuinsteden Amsterdam*, Amsterdam 2011
Z. Messchaert, et al., *Pracht in Prefab. Het Nemavo-Airesysteem in Amsterdam*, Amsterdam 2004
N.N., *Systeembouw in Amsterdam*, Amsterdam 2016
H. Priemus en R.S.F.J. van Elk, *Niet-traditionele woningbouwmethoden in Nederland*, Alphen aan den Rijn 1971
W.J. Quist, H. Zijlstra en L.G.K. Spoormans, *NEMAVO-AIREY, kernkwaliteiten en transformatiemogelijkheden*, Delft 2017
W.J. Quist, H. Zijlstra en L.G.K. Spoormans, *The NEMAVO Airey system: A wealth of options*, Delft 2018
V. van Rossem, J. Schilt en J. Smit (red.), 'De organische woonwijk in open bebouwing', *Jaarboek Cuypersgenootschap 2001*, Amsterdam 2002
M. Steenhuis (red.), *De nieuwe grachtengordel. De realisatie van het Algemeen Uitbreidingsplan van Amsterdam*, Bussum 2017

Beeldmateriaal

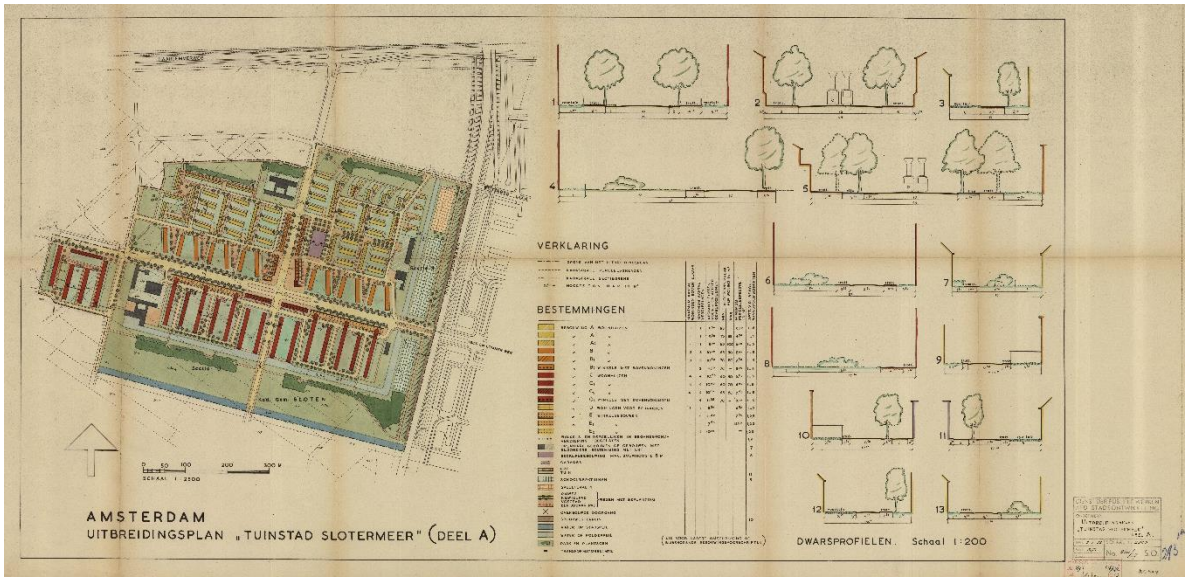

Figuur 1 Plattegrond en straatprofielen van het uitbreidingsplan 'Tuinstad Slotermeer' (deel A) uit 1952. (SAA)

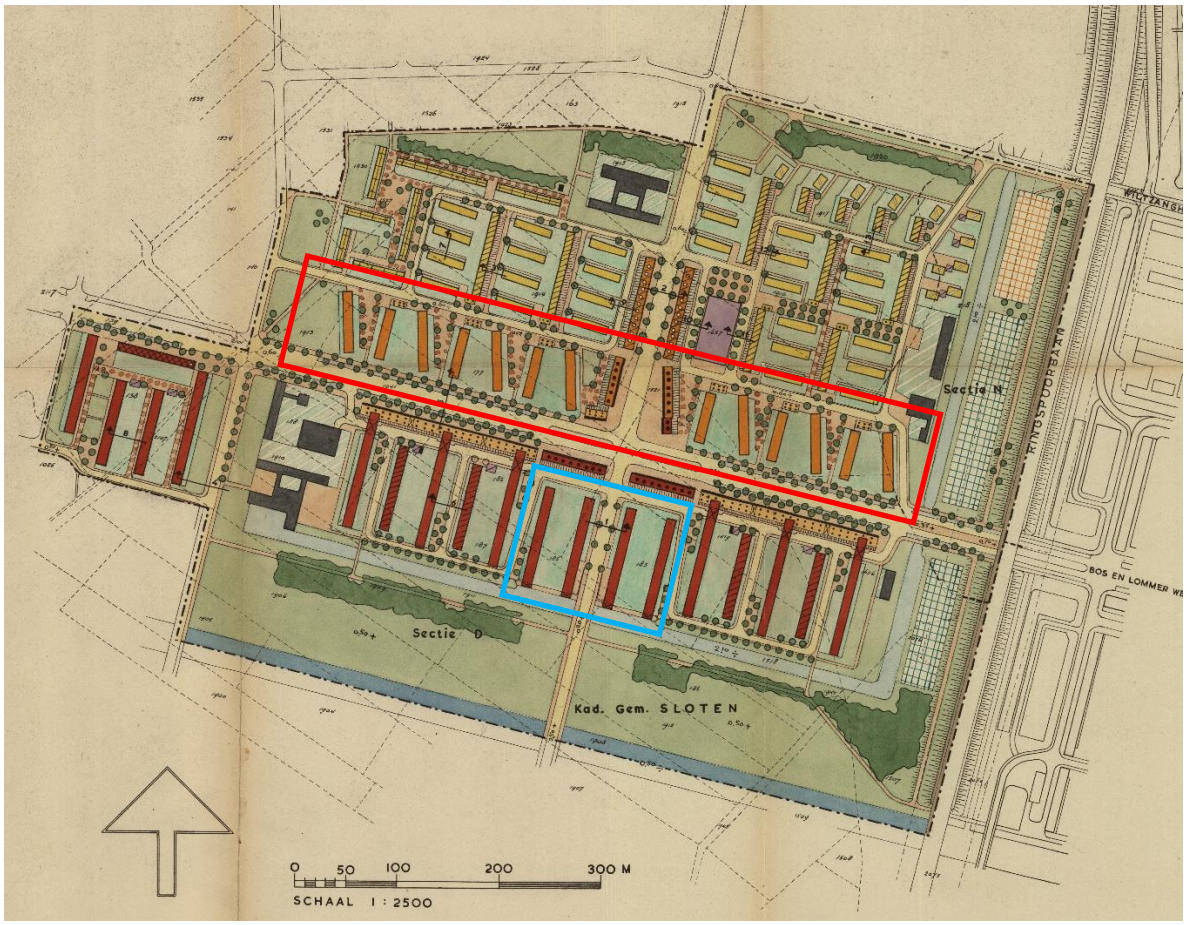

Figuur 2 Uitsnede uit de plattegrond van het uitbreidingsplan 'Tuinstad Slotermeer' (deel A) uit 1952. In het rode kader de blokken aan de noordzijde van de Burgemeester de Vlugtlaan, in het blauwe kader de vier blokken die tot dezelfde bouwcampagne behoren. (SAA)

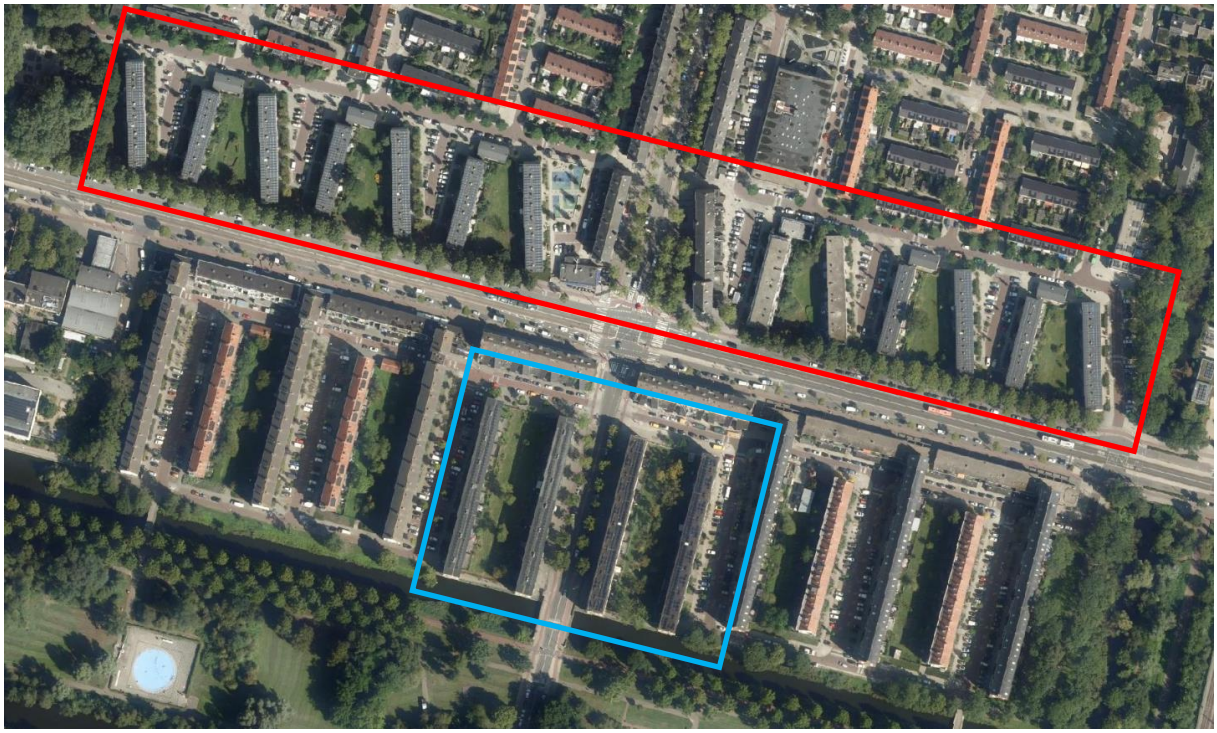

Figuur 3 Satellietfoto van het gebied. In het rode kader de blokken van aan de noordzijde van de Burgemeester de Vlugtlaan, in het blauwe kader de vier blokken tot dezelfde bouwcampagne behoren. (ndp.vision10.nl/v/gemamsterdam/, bewerking MenA)

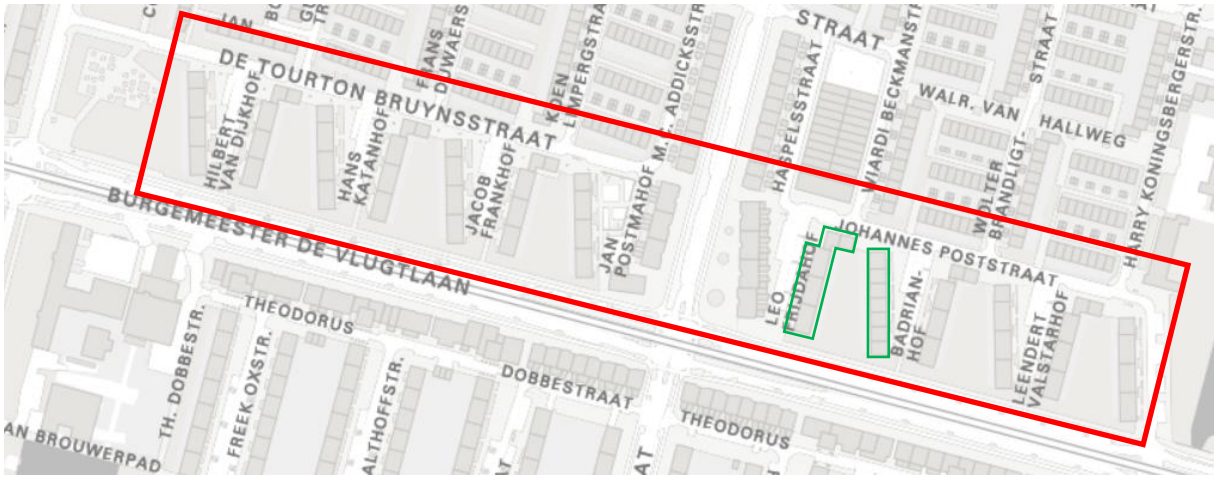

Figuur 4 Uitsnede uit de gemeentelijke basiskaart. In het rode kader de beschreven blokken. De groen omkaderde blokken zijn degene die niet hoogwaardig gerenoveerd zijn. (Data Amsterdam, bewerking MenA)

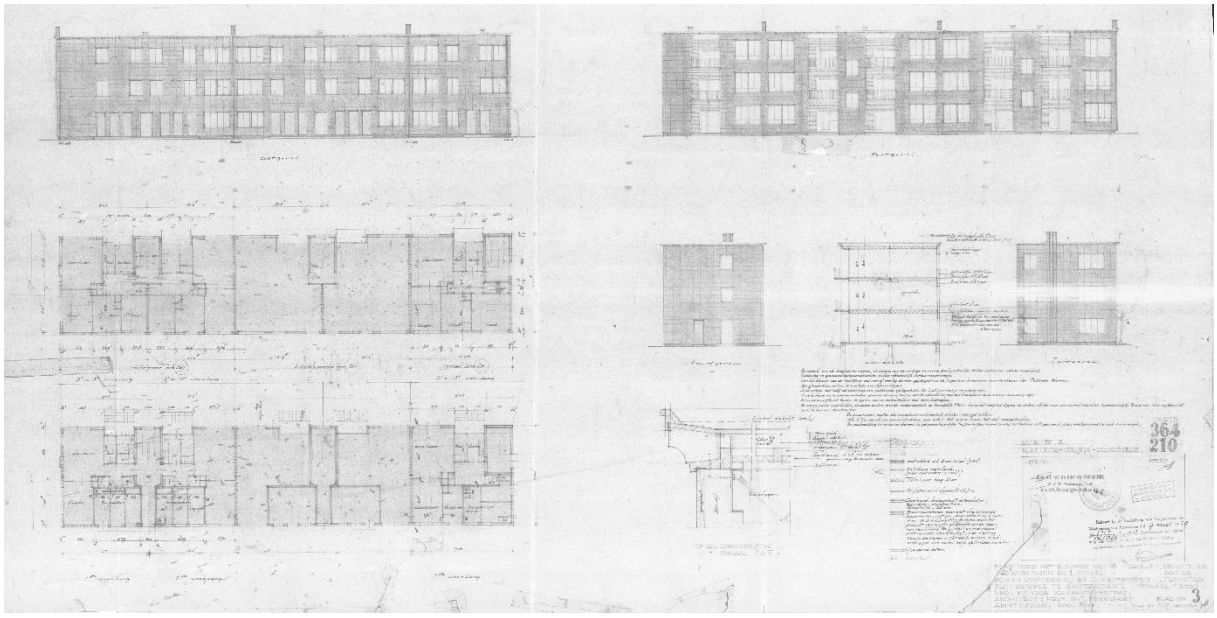

Figuur 5 Het ontwerp voor de woonblokken door Berghoef uit 1951 (BWT, bewerking MenA)

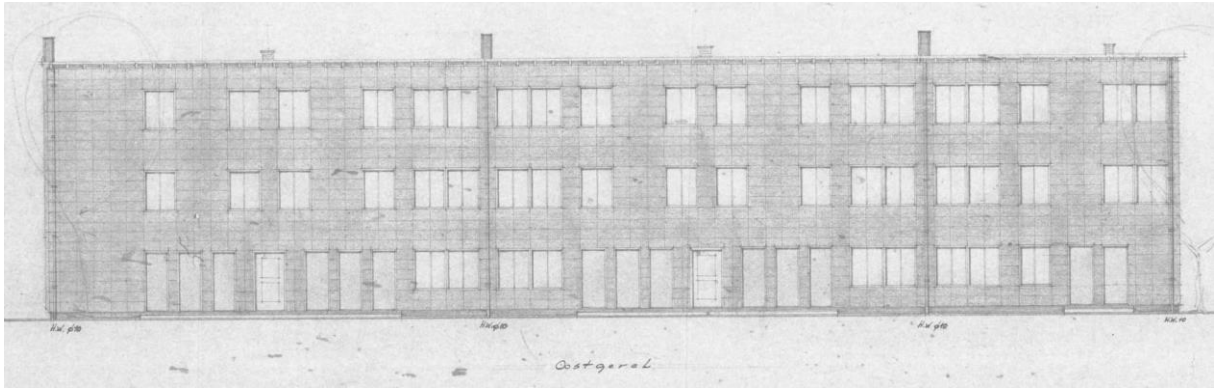

Figuur 6 Uitsnede uit het ontwerp door Berghoef uit 1951: de voorgevel (oost). (BWT)

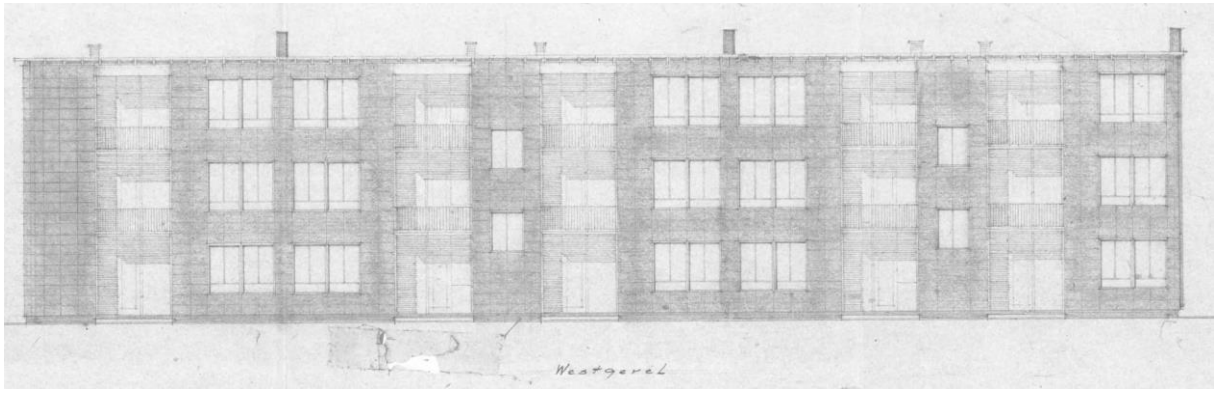

Figuur 7 Uitsnede uit het ontwerp door Berghoef uit 1951: de achtergevel (west). (BWT)

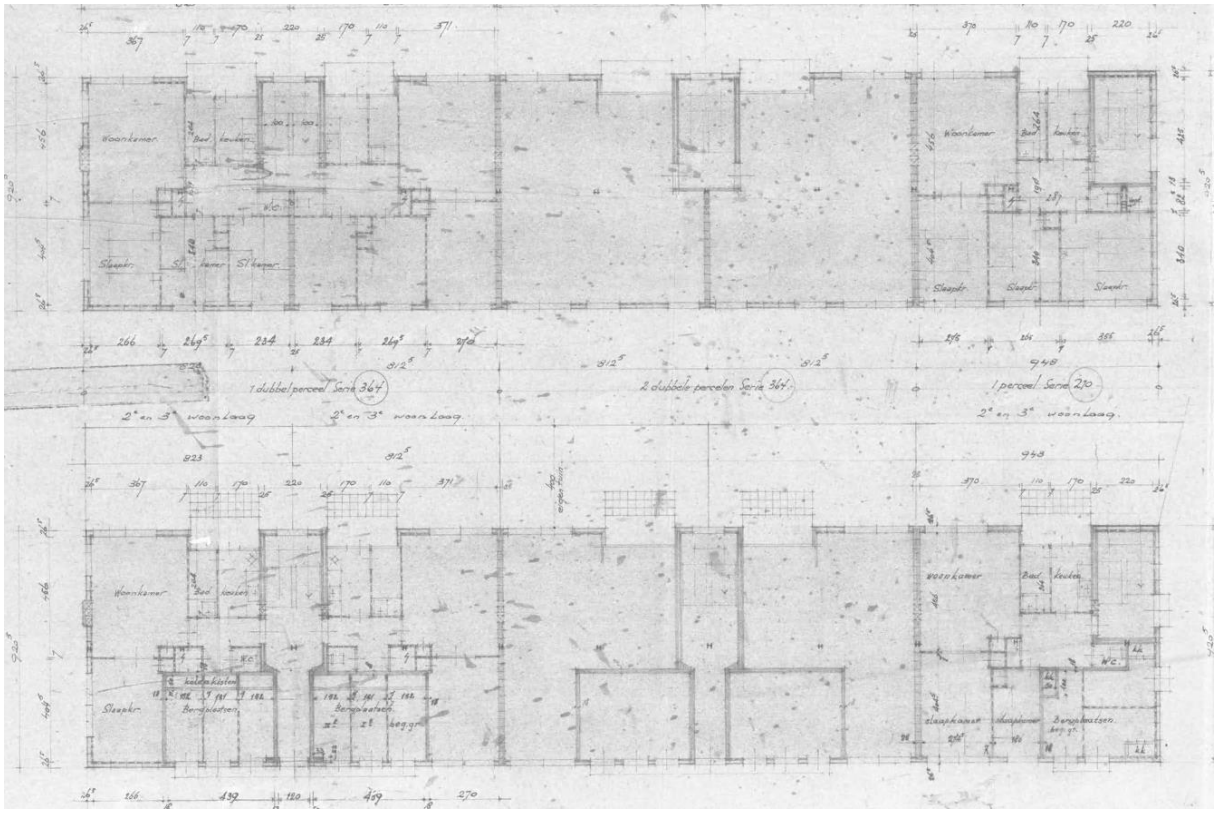

Figuur 8 Uitsnede uit het ontwerp door Berghoef uit 1951: de plattegronden, de begane grond staat onderaan. (BWT)

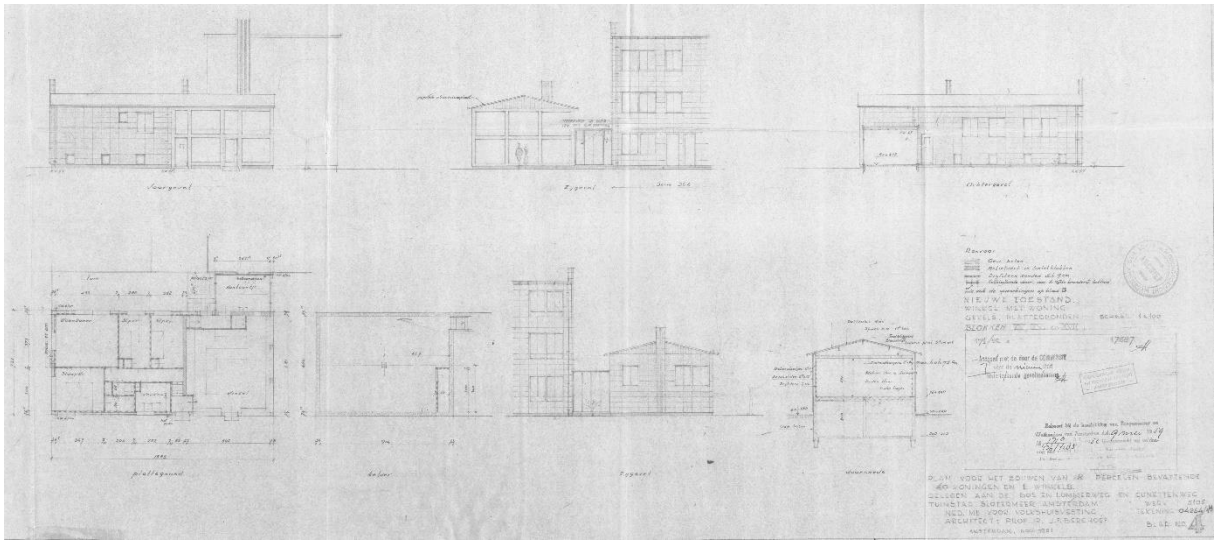

Figuur 9 Uitsnede uit het ontwerp door Berghoef uit 1951: de lage bouwdelen aan de noordzijde. (BWT)

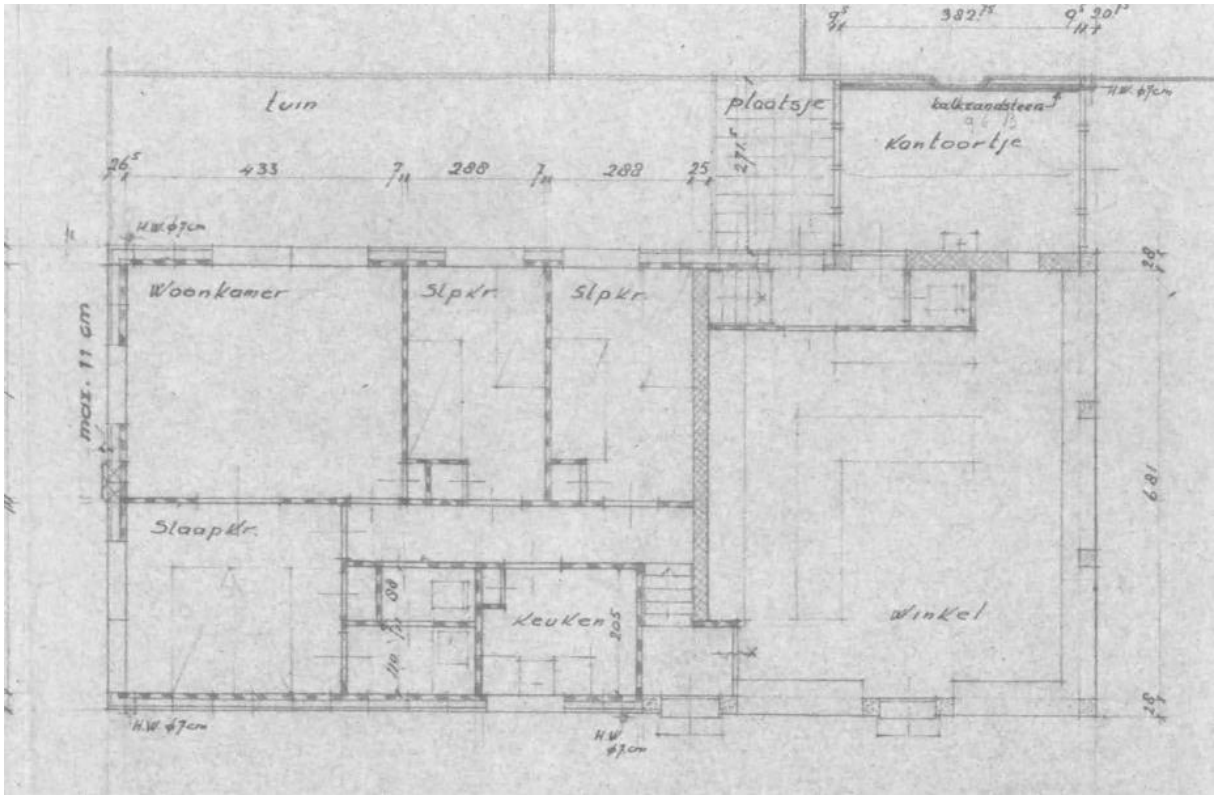

Figuur 10 Uitsnede uit het ontwerp door Berghoef uit 1951: de lage bouwdelen aan de noordzijde, plattegrond. (BWT)

Figuur 11 Johannes Poststraat tussen Burgemeester de Vlugtlaan en Harry Koningsbergerstraat. Opname tijdens de bouw, september 1952 (SAA, beeldbank, afbeeldingsbestand 5293FO004962)

Figuur 12 Gezien vanaf de ringspoordijk. De eerste straat rechts is de Johannes Poststraat. Opname: 21 april 1953 (SAA, beeldbank, afbeeldingsbestand 010122039437)

Figuur 13 De achtergevel en de nog lege tuin van het Badrianhof. Opname 21 november 1953. (SAA, beeldbank, afbeeldingsbestand 010122039021)

Figuur 14 Johannes Poststraat 13 – 29. Op nummer 29 e schoenmakerij van Cor van Dijk. Rechts van nummer 25 de achtergevel van Badrianhof 11 en geheel rechts een deel van de zijgevel van Leo Frijdahof 12. Opname 12 november 1953. (SAA, beeldbank, afbeeldingsbestand HVVA00231000167)

Figuur 15 Opname waarop de aanpassingen uit de jaren 1980 goed zichtbaar zijn. Opname Johannes Poststraat juni 2018. (GoogleMaps)

Figuur 16 Een blik in het Leendert Valstrahof ten tijde van de renovatie. Opname juni 2018. (GoogleMaps)

Figuur 17 De voorgevel van het blok Johannes Poststraat 1-H t/m 11-2. Opname 19 juni2025 (MenA)

Figuur 18 De achtergevel van het blok Badrianhof 2-H t/m 12-2. Opname 19 juni 2025 (MenA)

Figuur 19 Johannes Poststraat 14-17 en de kopse gevel met uitpandige rookkanalen van Leendert Valstarhof 2-H t/m 12-2. Opname 19 juni 2025. (MenA)

Figuur 20 Een blik in de Badrianhof. De afwijkende oriëntatie van de blokken is goed zichtbaar, net als het verschil tussen het duurzaam gerenoveerde blok (links) en het daar tegenoverliggende blok. Opname 19 juni 2025. (MenA)

Figuur 21 De bomenrij langs de Burgemeester De Vlugtlaan en één van de groenen binnentuinen. Opname 19 juni 2025. (MenA)

Figuur 22 De uitpandige schoorstenen bij één van de lage gebouwen aan de noordzijde (boven) en op de kopse kan van één van de woonblokken. Opname 19 juni 2025. (MenA)